

використано з добрими або ворожими намірами як засіб регуляції міжособистісних відносин.

Література

1. Аргайл М. Психология счастья / М. Аргайл. – СПб. : Питер, 2003. – 272 с.
2. Дубініна О. С. Гумор як соціальна взаємодія / О. С. Дубініна // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка Національної АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2011. – Т. XIII, ч. 3. – 456 с.
3. Иванов М. Е. О деструктивных моментах комического (социальный аспект) / М. Е. Иванов // Вестник Чувашского университета. Гуманитарные науки. – Чебоксары, 2008. – № 1. – С. 334– 337.
4. Лоренц К. Агрессия (так называемое “зло”) / К. Лоренц. – М. : Издательская группа “Прогресс”, “Универс”, 1994. – 272 с.
5. Мартин Р. Психология юмора / Р. Мартин. – СПб. : Питер, 2009. – 480 с.
6. Носенко Е. Л., Харченко О.Б. Стили та форми прояву гумору як гіпотетичні аспекти імпліцитної діагностики психологічного здоров'я / Е. Л. Носенко, О. Б. Харченко // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2010. – Вип. 10. – С. 501–514.
7. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному / З. Фрейд. – СПб. : Азбука классика, 2007. – 288 с.
8. Глинка К. Теория юмора [Электронный ресурс] / К. Глинка. – Режим доступа: <http://e-lub.net/annuals/ht2.htm#7>.

О. О. Єжова,
м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглянуто педагогічні умови формування просоціальної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Відповідно до трактування просоціальної поведінки як системи соціально схвалюваних дій і вчинків, педагогічними умовами її формування є: формування й ефективне функціонування превентивного виховного середовища; застосування технологій виховання, що відповідають сучасним особливостям учнів; створення системи науково-методичного супроводу формування просоціальної поведінки учнів.

Ключові слова: превентивне виховне середовище, просоціальна поведінка, учні загальноосвітніх навчальних закладів, педагогічні умови.

Просоціальна поведінка особистості виступає предметом дослідження багатьох наук про людину, тому у різних сферах наукового пізнання трактування цього поняття має певні розбіжності. Спільним для визначення просоціальної поведінки можна вважати те, що науковці розглядають її, насамперед, як систему соціально схвальних дій і вчинків. Узагальнюючи результати досліджень просоціальної поведінки, можна стверджувати, що найчастіше вони стосуються впливу міжособистісних стосунків, суспільних норм, цінностей, ролей індивідууму у її формуванні.

Тому вважаємо, що реалізація завдань щодо формування просоціальної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) можлива за дотримання певних умов:

1. Формування й ефективне функціонування превентивного виховного середовища. Превентивне виховне середовище ми розглядаємо як “упорядковану цілісну сукупність організаційно-педагогічних умов і обставин, взаємодія й інтеграція яких забезпечує соціально-педагогічну та правову підтримку розкриття внутрішнього потенціалу, духовного розвитку і життєздійснення особистості; сприяє виробленню нею ціннісного ставлення до себе, природи і суспільства; нівелює негативні впливи соціуму на дитину” [1], створення якого дасть змогу всім учасникам навчально-виховного процесу успішно забезпечити інші організаційно-педагогічні умови формування просоціальної поведінки учнів.

2. Застосування технологій виховання, що враховують сучасні особливості учнів і забезпечують можливість вироблення дитиною власної просоціальної моделі поведінки й самовизначення у мінливих соціально-культурних умовах відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей. Загальновідомо, що для успішного навчання і виховання обов'язково треба враховувати тип провідної діяльності дитини, який залежить від її віку та індивідуальних психофізіологічних особливостей. Тому технології виховання просоціальної поведінки учнів початкової, основної та старшої школи мають різнитися. Крім цього, провідною вимогою добору технологій виховання має бути врахування сучасних засобів опрацювання інформації дітьми. Сучасне суспільство – це суспільство цифрових технологій, у якому зростають діти, для яких цифрова діяльність – норма існування, спілкування, навчання. М. Пренскі запропонував називати представників молодого покоління “цифровими аборигенами” (digital natives), адже вони думають і обробляють інформацію абсолютно іншим способом, ніж попередні покоління: змінилися алгоритми мислення [2]. Отже, у формуванні просоціальної поведінки необхідно враховувати, що діти і підлітки мають вільний доступ до інформації; як стверджує М. Пренскі – інший тип концентрації уваги: вони не можуть тримати довільну увагу довго, переходять від однієї задачі до іншої дуже швидко; багато часу спілкуються у соціальних мережах; сприймають інформацію через візуальні та графічні джерела краще, ніж через текст, тому характерною діяльністю для них стала інтерактивність та ігри [3].

3. Створення системи науково-методичного супроводу формування просоціальної поведінки учнів, що забезпечує гнучке реагування на зміни життєвих умов і проблеми особистісного розвитку шляхом упровадження програми превентивного виховання учнів та підготовки вчителів і шкільної адміністрації з питань адвокації превентивної освіти, організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з батьками, учнями, педагогами, громадськими організаціями і державними установами, упорядкування системи державно-громадського управління навчальним закладом, активізації діяльності органів учнівського самоврядування у виробленні просоціальної поведінки учнів.

Забезпечення педагогічних умов формування просоціальної поведінки учнів у ЗНЗ сприятиме: створенню ефективної системи формування просоціальної поведінки учнів ЗНЗ; оновленню змісту, форм і методів роботи з учнями з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей; упровадженню у школах інноваційних виховних технологій;

оновленню науково-методичної бази ЗНЗ шляхом розроблення програми превентивного виховання, методичних матеріалів та посібників, спрямованих на забезпечення процесу формування просоціальної поведінки учнів; забезпеченню якісного медико-психологічного та соціально-педагогічного супроводу процесу формування просоціальної поведінки учнів; формуванню належної готовності педагогічних працівників ЗНЗ до цього процесу.

Література

1. Концепція формування превентивного виховного середовища (проект) / [Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Єжова О. О., Федорченко Т. Є.] // Наукові записки. Серія “Психолого-педагогічні науки” Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2013. – № 2. – С.41–48.
2. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants / Marc Prensky // On the Horizon. – MCB University Press. – October 2001, Vol. 9. – № 5. <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.
3. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants, Part II: Do They Really Think Differently? Marc Prensky // On the Horizon. – NCB University Press. – December 2001. Vol. 9 – № 6. <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part2.pdf>.

*О. А. Комаровська,
м. Київ*

ТЕАТРАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

Розглянуто виховний потенціал театру; можливості його використання у позакласній діяльності учнів; розкрито вплив театру на глядача як співтворця вистави, особистісно-розвивальне значення сценічної самодіяльності. Запропоновано інтерпретацію театральних технологій; подано технології, доцільні у роботі з підлітками у позаурочний час.

***Ключові слова:** театральне мистецтво, театральна виховна технологія, співтворчість, підліток, позаурочний час.*

Виховний потенціал театрального мистецтва і театральної творчості школярів постійно перебуває в центрі уваги дослідників (В. Букатов, Є. Воропаєв, Є. Ганелін, В. Давидов, О. Єршова, М. Дергач, Н. Миропольська, К. Чухман, В. Шахрай та інші). Утім, увага до технологічних аспектів у педагогіці, зокрема до питання виховних технологій у сфері мистецької освіти (Л. Арістова, О. Кутова, Л. Масол, О. Просіна, Н. Фоломєєва, Т. Чабанова та інші), спонукає до переосмислення значення театрального мистецтва у виховному процесі щодо сучасних підлітків, чим зумовлюється актуальність звернення до цієї проблеми автором.

Мета – окреслити різні аспекти побудови технологій використання театрального мистецтва школярів у позакласній діяльності.

Виховні можливості театральної творчості не формулюються однозначно і можуть розглядатися з погляду її учасників як суб'єктів мистецької самодіяльності; з погляду дидактичних можливостей театру (які, до речі, добре усвідомлювались ще в 17–18 ст., породивши унікальний феномен так званого